

Суховоля
Володимирецький район
Рівненська область

Нині Суховоля знаходиться на території Лозківської сільської Ради. Село розміщене на відстані 16 км від смт. Володимирець (районного центру), 4 км від смт. Рафалівка де є залізниця. До села Суховоля відносяться хутори Соколівка, Олізарка, Новина.

Кожен хутір має свою неповторну історію. У Соколівці жив колись пан Сокіл, який займався мисливством і рибальством, на хуторі Новина роздавали цілину-нові неорані землі.

Неповторну історію має хутір Олізарка. Кажуть, що колись тут жив пан Єлізар, який мав багато худоби, землі і золота. За словами очевидців, у 1943 році німецькі окупанти дістали горщечок золотих монет із дупла верби.

Квітучою весною чи в час зимових заметіль весело бринить джерельна вода із джерела-свердловини, що на хуторі Олізарка (с. Суховоля).

Історія нашого села починається з 1577 року, коли воно входило до Чарторійської волості і належало Рафалівській гміні. До 1916 року село мало назву Москаліха. В роки Першої Світової Війни, коли Москаліха була спалена, село було названо Суховоля.

В січні 1918 року було проголошено радянську владу. Перші органи Радянської влади були утворені 17 вересня 1939. В цьому ж році було організовано колгосп «Перше травня». Також було відкрито початкову школу, яка працювала у три зміни.

Історичною пам'яткою території між Рафалівкою і Суховолею є Бахова гора.

Бахова гора - це землі, які належали колись селянину Бахову. Багато трудився він зі своєю сім'єю. На власному досвіді довів своїм односельчанам, які думали, що тут росте тільки жито і просо, що на цих землях росте і пшениця, і гречка, і льон. Новинкою для суховільців було те, що він у своєму господарстві вирощував цінні сорти садових рослин, дерев. А на городі в нього росли гарні сорти помідорів. Його досвід наслідували односельці і зараз в кожному господарстві вирощують і фрукти, і овочі. В роки Другої Світової війни на Баховій горі було розстріляно 2500 євреїв. Велика сім'я Бахова теж була розстріляна. Улітку 1942 року в Рафалівці було створено гетто. Зі Старої Рафалівки, Олізарки, Суховолі, Жолудська, Більської Волі — звідусіль зганяли сюди людей, щоб підготувати їх до знищення.

Це була лише маленька частина пекельного плану «остаточного розв'язання єврейського питання».

Людей вели на розстріл. Мовчки дивилися у вікна на цю скорботну процесію жителі Рафалівки. Вони знали багатьох з тих, хто йшов нині у свою останню путь, довгі роки жили з ними поруч. І на все селище знайшлося лише кілька виродків, які зголосилися допомагати гітлерівцям у цій чорній справі.

Сторожко притих обабіч дороги ліс, і з кожним кроком у серцях приречених зростав розпач. І якби страдницький шлях до Бахової гори озвався з глибини десятиріч людськими голосами, він розповів би про потоки сліз, якими був политий того дня кожен його камінь.

Зійшовши на Бахову гору і остаточно переконавшись, що звідси вороття їм не буде, кілька сміливців з колони кинулося в ліс. Услід люто затріщали постріли. А за рятівною зеленою запоною вдалося сховатися лише трьом утікачам. Одним з них був Берко Барил, який того дня втратив дружину і чотирьох маленьких дітей. Пораненого в руку, його сховали селяни. Він вижив, щоб через кілька десятиріч стати свідком обвинувачення тих, хто тоді не думав про відплату, сп'янілих від людської крові.

А далі почалося найстрашніше, люди роздягалися і підходили до недавно викопаних ям. Непокірних били і підштовхували прикладами. Спеціально викопаним спуском жертви заходили до ями, де на них чекали роздягнені до пояса кати. Методичні постріли в потилицю, 15-20 обірваних життів за 3-4 хвилини.

Протягом двох днів на Баховій горі обірвалося життя двох з половиною тисяч людей. Але й після того ще довго в Рафалівці і по навколишніх селах не стихали постріли – добивали останніх нещасних.

На узбіччі шосе стоїть обеліск. Лаконічні, сповнені гніву й печалі слова, викарбувані на ньому: «Товаришу, зупинись! Схили свою голову. Тут у 1942 році німецько-фашистськими загарбниками замордовано 2500 громадян. Історія не забуде і не простить цих варварських злочинів».

У селі є Навчально-виховний комплекс «Загальноосвітня школа I-II ступенів - Дошкільний навчальний заклад», бібліотека, фельдшерсько-акушерський пункт, 2 магазини. Дворів – 168. Населення – 341 чоловік.

Суховоля // Історія міст і сіл Української РСР. Ровенська область / голова редкол. А. В. М'яловицький. – К. : УРЕ АН УРСР, 1973. – С. 178.

Матеріал зібраний та записаний зі слів старожилів села та очевидців.

Підготувала В.І. Петрук